

A BALESETBIZTOSÍTÓ TÖRVÉNYTERVEZET.

A munkások baleset ellen való biztosítása. I. Rész: hazai és külföldi anyag gyűjtemény. II. Rész: törvényjavaslat és indokolás. Kiadja a kereskedelemügyi m. kir. miniszter. Budapest, 1903.

Két terjedelmes kötetben adta közre a kereskedelemügyi minisztérium a munkásbalesetbiztosítás anyagát és tervezetét. E külsőleg nagy igényű kötetek első tekintetre kellemes és megnyugtató benyomást keltenek. A sok papír és sok nyomtatás mintha azt akarná jelezni, hogy sok gond és sok figyelem fordult e munka felé, mintha egyúttal vezeklés és kárpótlás kívánna lenni azért, hogy a szociális politika terén oly soká kellett nélkülözni a nyomtatott hivatalos papiroost. Ez a kellemes benyomás, sajnos, hamarosan eloszlik, mihelyt a külső gyönyörködés után a belső tanulmányozásba fogunk. Az első kötet, a mely a hazai és külföldi anyaggyűjteményt öleli át, kétségtelenül szorgalmas és hasznos munka, a mely áttekinthetően foglalja össze a külföld balesetbiztosító törvényhozásának anyagát és a mely elég őszintén számol be a balesetbiztosításra irányuló magyarországi törekvések történetéről is. Ez az őszinteség annál inkább meglepő és feltűnő, mert sajnos, éppenséggel nem találkozunk konzekvenciáival a második kötetben, magában a törvénytervezetben.

A napi sajtó »kritikája« nagy lelkesedéssel fogadta a vaskos köteteket. Megjelenésük másodnapján már hasábos »bírálatokat« olvashattunk, melyek a javaslat indokolásából vett jelszavakkal egekig magasztalták a tervezetet, annak »liberalizmusát,« »munkásbarátságát« stb. Ez a gyors kritika olyan koszorúkat

előlegezett a kötetek tekintélyes külsejének, a melyekhez mi, a kik belül is megtekintettük e munkát, sajnos, nem fűzhetjük a magunk babérleveleit.

Az őszinteség, a melylyel az első kötetben találkozunk, a törvénytervezet létrejötte közvetlen indító okának leplezetlen bevallásával és az 1900: XVI. t.-cz.-nek (az országos gazdasági munkás- és cseléd segélypénztárról) bár leplezett, de azért eléggé érthető kritikájával érdemel elismerést. Ez az őszinteség mindkét irányban igen becses a javaslat bírálói számára.

A törvénytervezet története — ebben a hivatalos előadásban is — arról tesz tanúságot, hogy létrejöttét semmiképen sem köszönhetjük a fölébredt szociális lelkiismeretnek, avagy a sokat emlegetett liberalizmusnak és munkásbarátságnak. Maga a minisztérium elmondja, hogy bár már 1885-ben követelte egy munkásgyűlés a balesetbiztosítást, bár maga az országgyűlés elfogadott ugyanazon esztendőben egy határozati javaslatot, mely utasította a kormányt, hogy a munkásoknak baleset elleni biztosításáról törvényjavaslatot terjesszen elő, « bár ez a törvényjavaslat el is készült és egy enquete-en tárgyalták is — a képviselőház elé soha sem került. És nem került volna további hosszú évek során sem, ha ezt a bizonyos »munkásbarátságot«, a mely évtizedek óta békésen szundikált, föl nem ébreszti kegyetlen kézzel — a királyi Kúria. A legfelsőbb törvényszék ugyanis változtatott eddigi joggyakorlatán és több ítéletben következetesen megállapította a vállalkozó szavatosságát a balesetet ért munkással szemben, a mennyiben megfordítván a bizonyítási terhet, mindenkor elmarasztalta a vállalkozót, ha az nem tudta határozottan igazolni, hogy vétkesség vagy mulasztás nem terheli. A súlyosan marasztaló ítéletek gyors egymásutánban követték egymást, a mire szintoly gyorsan fölébredt álmából az Országos Iparegyesülettől a legutolsó ipartestületig minden vállalkozóegyesület »munkásbarátsága« és ép oly gyorsan elkészült a minisztériumban a törvénytervezet is. Mert — a mint igen őszintén mondja a minisztérium az első kötetben — »egy pillantás az ítéletekről és a munkaadókat legerősebben megterhelő balesetbiztosításra könnyen meggyőz arról, hogy iparunk lehetőleg a legterhesebb feltételekhez kötött kötelező balesetbiztosítást is szívesebben és könnyebben viselné el, mint a fentiekhez hasonló ítéleteket«.

A Kúriának köszönhetjük tehát, hogy a két évtized előtt hozott országgyűlési határozat végrehajtásra kerül. Az első kötet

ezen őszinte beismerése kellett volna, hogy nyomot hagyjon a második kötetben, a törvénytervezetben is, még pedig olyan formán, hogy nem ugyan a »munkásbarátságnak,« hanem inkább a legegységesebb igazságérzetnek megfelelően, a biztosítás — a mely, mint az előzőekből kitűnik, kizáróan a vállalkozók biztosítása a kimondott szavatosság ellen — kizáróan a vállalkozók megterhelésével építtessék föl. A javaslat indokolása emleget is olyasfélét, mintha ez így volna s a napi sajtó gyors kritikussai külön elismerést is utalványoztak ezért a »szociális nagylelkűségért,« azonban ez a közelebbi megtekintés után merő káprázatnak bizonyul. Mert igaz ugyan, hogy a balesetbiztosító szövetkezetnek főntartásához kizáróan a vállalkozók járulnak hozzá, azonban a tervezet nem a fedezetről való gondoskodásnál, hanem a balesetek kártalanításánál háritja a munkások vállaira a terheket. A tervezet ugyanis kimondja, hogy a baleseteket ezentúl is csak úgy mint eddig, húsz hétig a betegsegélyző pénztárak kezeltek, szolgáltatják erre az időre a táppénzt stb. Mit jelent ez? Magának az indokolásnak számadatai szerint azt jelenti, hogy (az 1901. évi számokat véve alapul) a baleseteknek 97%-hoz a vállalkozók balesetbiztosító szövetkezetének semmi köze sem lesz s az ezekért járó terheket kizáróan a betegsegélyző pénztárak fogják viselni, a melyeknek főntartásához a munkások kétharmaddal járulnak! A fönmaradó 3%-nyi baleset terhei fogják — húsz hét után! — a vállalkozók szövetkezetét terhelni. A vállalkozók biztosítása tehát *kizáróan* a Kúria által kimondott szavatosságra vonatkozik s a törvénytervezetnek sokkal helyesebben ilyen címet kellett volna adni: »Törvényjavaslat a vállalkozóknak a Kúria szavatossági ítéletei ellen való biztosításáról.«

Az erre irányuló tendenzia különben kiviláglik abból is, hogy a tervezet — a mely indokolása szerint a kötelező biztosítás elvén alapul — teljesen kizárja a kötelezőség köréből a kisipart, sőt részben a gyáripart is és csak azokra az üzemekre terjeszti ki, a melyeket a kúria ítéletei komolyan veszélyeztethetnek, lévén a megítélt kártalanítás vagy életjáradék könnyen behajtható, a mi a kisiparnál persze nincs így. Hogyan hajtson be például egy fűlszemét vesztett munkás heti 10 koronás vagy nagyobb életjáradékot, vagy ennek megfelelő tőkét a kisiparoson? A tervezetnek erre nincs gondja. Valósággal brutálisan mellőzi a kisiparosok ezernyi munkását, mert a kiket védeni akar: a nagyvállalkozók, nem forognak veszélyben általuk.

Ugyancsak mellőzi a tervezet a mezőgazdasági munkásokat is, még pedig mellőzi az 1900: XVI. t.-cikkre való hivatkozással, a mely törvény különben kolduspénztár néven ismeretes a munkások között. Mellőzi, bár erről a pénztárról az első kötetben a többi őszinteség között szintén eléggé őszinte nem a leghízalgóbban nyilatkozni, sőt az indokolásban is reá mutat egynémely hiányára és hibájára. Az a bizonyos „liberalizmus» és »munkásbarátság» nem követte-e volna meg, hogy ez az állítólag »kötelező» balesetbiztosítás csakugyan kötelezővé tétessék ne csak minden ipari munkásra, hanem minden mezőgazdasági munkásra, illetőleg az ezeket foglalkoztató vállalkozókra is? És nem kellett volna-e most megragadni az alkalmat, hogy az oly általános ellenszenvnek örvendő »kolduspénztár» kiküszöböltessék és a biztosítás egységesen rendeztessék az egész országban? Hiszen maga a tervező mondja az indokolásban, hogy: »kívánatos lett volna ugyan, hogy a biztosítási kényszer körét a legszélesebbre szabja! . . .« Persze, ehhez siet hozzáfűzni, hogy »iparpolitikai és czélszerűségi szempontok akadályozták« ezt meg. Persze, nálunk az iparpolitika és a »czélszerűség» sajnos, mindig más utakon járnak, mint a becsületes szociális politika.

Fölötte nagy hibája a tervezetnek, hogy a munkásoknak a kártalanítások elbírálására nem juttat elegendő befolyást. Három fórumra bizza a kártalanítás megállapítását, a melyek közül az elsőfokúban a munkások egyáltalán nincsenek képviselve (ez a fórum a gyógykezelésre és temetkezőségelyre vonatkozóan végérvényesen dönt!); a második fórumban egy kinevezett bíró és két vállalkozó mellett csak két munkás ítélkezik, míg a legfelsőbb fórumban, a munkásbiztosító hivatalban, a mely szintén ötös tanácsban ítél, három a kinevezett bíró, egy vállalkozó és csak egy munkás. Hogy ilyen körülmények között a munkások jelenléte e tanácsokban pusztá formáság az kétségtelen, a minthogy az is kétségtelen, hogy e körülmény miatt a munkások ellenszenvre fogj a kísérni minden lépését e »liberális«, »szociális elfogulatlanságtól« és »munkásbarátságtól« egyaránt áthatott intézménynek.

Bírálatunkban csak a nagy szempontokat emeltük ki. Az összes félszegségek és hibák felsorolására itt nincs hely, a minthogy különben is e szempontok döntenek el a tervezet értékét. Hogy ezt nem becsüljük túlságosan nagyra, azt a mondottak után alig kell hangsúlyozni. Egy félintézkedésekkel teli és az egyoldalú vállalkozó-álláspontot védelmező javaslat ez, a mely

életbeléptetése után csakhamar elégtelennek és rossznak fog bizonyulni, a minthogy minden eddigi „szociálpolitikai” alkotásunk, a betegségyezéstől kezdve, a munkaközvetítésig, a vasárnapi munkaszünetig, avagy a kolduspénztárig: egytől-egyig hibásnak, sok esetben egyenesen károsnak, a munkások előtt azonban mindenkor ellenszenvesnek és csakhamar »reformálandónak« azaz foltozandónak bizonyult.

Garami Ernő.